

Skulina, Josef

Profesor Adolf Kellner

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. A, Řada jazykovědná. 1954, vol. 3, iss. A2, pp. 91-97

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/101182>

Access Date: 28. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

synthesy a závěrů, které by snad mohly více prospět jazykovědě než dílčí výsledky fonetických rozborů; v tom byl poplatný době, která měla úctu ke sbírání faktů a nechuť k jakýmkoli závěrům. Přesto však jsou výsledky jeho práce cenným přínosem v těch úsecích fonetiky, ke kterým zaměřil svůj vědecký zájem.

Jan Chloupek

PROFESOR ADOLF KELLNER

Dne 31. května 1954 byl tomu už rok, co postihla naši fakultu a českou jazykovědu těžká rána předčasnou smrtí univ. prof. Dr. Adolfa Kellnera. Ztráta je tím větší pro katedru českého jazyka a literatury, neboť po smrti Jana Vilikovského a Antonína Grunda, literárních historiků střední generace, odchází už její třetí významný člen v posledních pěti letech. S prof. Kellnerem odešel moravské dialektologii nenahraditelný pracovník. Jeho skvělé dialektologické práce z lašského území a veliké vědecké plány nasvědčují tomu, jaké obrovské dílo mohl prof. Kellner ještě vykonat na poli slezské a východomoravské dialektologie.

Prof. Kellner se narodil 27. března 1904 ve Štramberku v rodině zámečníka z kopřivnické vozovky. V letech 1915—1923 studoval na gymnasiu v Příboře a od roku 1923—1927 na zdejší filosofické fakultě obor češtinu a franštinu. Tu obrátil záhy na sebe pozornost profesorů Trávníčka, Vondráka a Hujera, později pak Havránka. Záslouhou jeho učitelů byl mu umožněn studijní pobyt v Krakově u předního polského dialektologa K. Nitsche, který společně s prof. Trávníčkem a Havránkem jej přivedl k intenzivnímu studiu dialektologie; od té neupustil ani v letech 1929—1945, kdy působil jako středoškolský profesor na brněnských gymnasiích. V roce 1945 byl povolán na zdejší filosofickou fakultu, vedl tu dialektologické oddělení slovanského semináře, řídil slovanský seminář a stal se vedoucím katedry českého jazyka a literatury. Působení prof. Kellnera na filosofické fakultě bylo stejně tak úspěšné jako na brněnských gymnasiích, neboť tu uplatňoval nejen své vynikající jazykovědné vzdělání a pedagogické zkušenosti, ale též své veliké schopnosti organizační. Vzácné charakterové vlastnosti, hluboký smysl pro pravdu a spravedlnost, neobyčejné vědomosti z oboru české a slovanské dialektologie, jimiž se vyznačovala osobnost prof. Kellnera, dovedly vzbudit v početné řadě jeho posluchačů pravou úctu a obdiv k němu.

Dialektologický seminář prof. Kellnera se stal významnou školou pro jeho žáky. Seznamovali se v něm s výklady jednotlivých jazykových jevů s hlediska celé jazykové struktury, s hlediska jazykového vývoje a vývoje společnosti. Při řešení složitých jazykovědných otázek byly mu v poslední době vítaným a spolehlivým vodítkem Stalinovy články o marxismu v jazykovědě, ačkoli ani předtím nepodleh nikdy strukturalistickým omylům v chápání jazyka.

Rozličné práce organizační i jiné, a to zřízení dialektologického oddělení při katedře českého jazyka a literatury na filosofické fakultě, vedení brněnské pobočky Ústavu pro jazyk český Čs. akademie věd, účinná a aktivní spolupráce se Slezským studijním ústavem, účast v dialektologické komisi Matice moravské a v redakčních radách Slova a slovesnosti, Časopisu Matice moravské, Slezského sborníku, Našeho Valašska a j., spolupráce při reorganizaci vysokoškolského studia, otcovská péče o výchovu aspirantských kádrů, veřejná práce v masových organizacích a jiné povinnosti, které konal vždy s neobyčejnou svědomitostí a pečlivostí, působily, že zapomínal na své podlomené zdraví a že v rozkvětu svých tvůrčích sil předčasně opustil ty, kteří potřebovali ještě tolik jeho pomoci a učitelského vedení.

Těžké Kellnerovy vědecké práce spočívá v dialektologii a jeho první práce pojednávají o nářečích slovenských. Z popudu prof. Jos. Víry napsal první rozsáhlejší dialektologickou studii o nářečí lučivňanském (viz soupis prací, č. 1). Na podkladě podrobného popisu hláskoslovných a tvaroslovných jevů lučivňanského nářečí ukazuje, že je bližší svou starší vrstvou střední slovenštině, kdežto v jevech mladších se shoduje s východní slovenštinou. Ve shodě s Czambelem uvádí dále, že mluvu Vyšní a Nižní Šuňavy nutno chápat jako zvláštní odnož nářečí lučivňanského. Živý obraz o povaze

popisovaného nářečí může si učinit čtenář z ukázek (viz č. 8), které pořídil Kellner na své cestě po Špiši v roce 1929, podniknuté společně s prof. Vírou.

Další Kellnerovy studie se týkají oblasti východoslovenské. Kellner jí věnoval celkem dva významné články (viz č. 7 a 14). V prvním z nich podává hláskoslovnou a tvaroslovnou charakteristiku Plavnice, obce nejdále posunuté na západ v bývalé stolici šarišské. Při geografické charakteristice této obce píše, že zároveň s Gromošem, Plavčem a Lubotínem tvoří ostrov, který je oddělen od vlastního šarišského dialektu vesnicemi ruskými. — V druhé práci se pak zaměřuje na jazykový popis okrsku sabinovského, ohraničeného čarou Lipiany—Šinglár—Bertotovce—Jarovnice—Sabinov—Lipiany. Práce je pokračováním jazykového výzkumu provedeného v severní části spišsko-šarišského pomezí. V obou těchto pracích z východoslovenského pomezí opírá se autor metodicky o Trávníčkovu Historickou mluvnici čs. (Praha 1935). Ve svých výkladech vychází z pražského stavu a u některých nářečních jevů určuje vlivy polské a maďarské. Obě tyto Kellnerovy práce mohou být vzorem pro studium menších nářečních celků. — Obraz východoslovenského nářečí v Plavnici a v severozápadním Šariši doplňuje Kellner nářečními ukázkami ze Spiše (viz č. 17).

Po těchto pracích z východoslovenské oblasti obrátil prof. Kellner záhy svou pozornost na jazykové území Čadecka a na jazykovou oblast lašskou v severním cípu Moravy a v bývalém Slezsku. Tak z oblasti čadeckých obcí nad horním tokem Kysuce, sousedících těsně s územím těšínským, napsal dvě studie (viz č. 16 a 36). V první z nich dokazuje proti M. Malečkému, že slovenský ráz Turzovky je starší než z 19. století. Na podkladě rozboru konkrétního jazykového materiálu ukazuje, že v době, kdy se prováděla polská změna *a* v *o*, mělo už nářečí Turzovky převážně jen ústní samohlásky a slovenské *trat*, *tlat* místo polských samohlásek nosových a polského *trot*, *tlot*. Pro tuto Kellnerovu domněnku mluví též v plné míře historická fakta. Podle Kellnera je tedy západní Čadecko osídleno slovenským obyvatelstvem už od původu, kdežto polonizmy (na př. úzení bývalých dlouhých samohlásek *a* v *o*, *e* v *y*, *i*, *o* v *u*, *ú* a pod.), které se tu vyskytují, jsou původu mnohem pozdějšího. — V článku druhém ukazuje na nejednotnost systému měkkých souhlásek v čadeckých nářečích. Na základě výsledků palatalisací a rozložení diferenčních jevů, týkajících se měkkých a tvrdých opic souhlásek, rozděluje čadeckou oblast na dvě výrazné — rozsahem nestejně — nářeční skupiny: západní a východní.

Největší význam mají Kellnerovy dialektologické studie z oblasti lašských nářečí; těmto nářečím věnoval velikou pozornost po celý svůj život. Jeho knižní monografie Štramberské nářečí (viz č. 15) stala se pro svůj bohatý materiál a jeho metodické zpracování základním pilířem výzkumu těch nářečí a vzorem dalším dialektologickým pracím (jako jsou Svrákovo Boskovické nářečí, Brno 1941, a Lamprechtovo Středoopavské nářečí, Praha 1953). Kellner tu podává výstižný obraz nářečí pěti obcí okrajového nářečí lašského (Štramberka, Závášice, Rybí, Libhoště a Kopřivnice), které se podstatně liší od nářečí hornoostravského. V první části popisuje dnešní stav hlásek v nářečí štramberském, vykládá jejich původ a všírná si kombinací a psychologických změn hláskových, jakož i kvantitativní a přízvuku. — V části druhé bývá jednoduché i složené jmenné kmeny a kmeny slovesné. V částech následujících popisuje tvaroslovný systém štramberského nářečí, větoslovní a významoslovní. Dilo uzavírají nářeční ukázky. Metodickou promyšleností a vědeckou akribií řadí se tato Kellnerova monografie k našim nejlepším dialektologickým pracím. Je nenahraditelná škoda, že se naše filologická veřejnost už nedočká z autorových rukou štramberského slovníku, který zůstal v rukopise.

Vedle této základní monografie z lašské oblasti napsal prof. Kellner z jazykového pomezí lašského ještě řadu dalších článků a studií, uveřejněných v různých sbornících a časopisech. Tak v článku o nářečí širšího Ostravska (viz č. 18) pokouší se po Havránkově vzoru (Čs. vlastivěda, III. sv.) o rozdělení nářečí na Ostravsku, Místecku, Novojicku a Frenštátsku. Vycházejí z místních rozdílu, rozeznává tu celkem dvě nářeční skupiny, a to lašskou a moravkoslovenskou. Obě tyto nářeční skupiny jsou uvnitř značně rozruzněny. Jazykovou problematikou Slezska se obíral Kellner v dalších dvou studiích (viz č. 21 a 22). První studie má značný význam theoretický. Kellner v ní dovozuje, že na slezském území, na němž se střetají dva slovanské jazyky původem si blízké, t. j. čeština a polština, není nářečí podstatným znakem příslušnosti k určitému národnímu celku. Tímto znakem je podle Kellnera národním uvědomění, které je určováno nikoli nářečím, nýbrž činiteli jinými (poměry kulturně politickými, náboženskými, hospodářsko sociálními a pod.). Autor tu však nechce zcela popírat vliv jazyka. Upozorňuje zcela správně na to, že při jazykové blízkosti mohou mluvit se svého osobního hlediska združňovat ty nebo ony jazykové jevy a svůj dialekt

považovat za místní variantu toho nebo onoho národního jazyka. Takové pojetí bylo snazší v minulosti, kdy si oba jazyky byly ještě bližší. Čeština se odchylovala od místní mluvy slezské jediné svou stavbou hláskovou a shodovala se s ní lexikálně a frazeologicky. Místní nářečí tak mohlo být považováno za dialekt češtiny. Další sblížování obou těchto jazykových útvarů bylo přerušeno úpadkem našeho kulturního jazyka. Dále tu sleduje autor historický vývoj Slezska a v souvislosti s ním i vývoj jazyka na slezském pomezí. — Podobnou problematiku řeší ve své druhé práci. Neupívá v ní na popise současného stavu nářečí, nýbrž k osvětlení dnešní podoby nářečí ve Slezsku užívá hojně historických faktů z vývoje společnosti. V historické interpretaci jazykovědné opírá se o názory Trávníčkovy a van Wijkovy. — Jazykové problematice na Hlučínsku věnoval Kellner pozornost v článku Nářečí na Hlučínsku (viz č. 47), v němž si všímá místní diferenciacce tohoto nářečí. Na jazykovém území Hlučínska rozlišuje celkem dvě části, západní a východní. Tuto poslední Kellnerovu práci bylo již možno v lecčems doplnit novým jazykovým materiálem, jehož použil autor už zčásti při recenzi dvou Dejnových prací (viz č. 57). — Zvláštní theoretický význam pro jazykové pomezí slezské má Kellnerova programová studie (viz č. 45), v níž hodnotí nejen dosavadní literaturu týkající se Slezska, ale zároveň vytýčuje pracovní program jak pro bádání o současném stavu jazyka, tak i pro bádání historické. Za aktuální úkol slezské dialektologie považuje úplný gramatický popis slezských nářečí a vydání lašského slovníku. Za tím účelem pro výzkum a soupis slovní zásoby lašských nářečí sestavil obsáhlý dotazník (viz č. 46), který byl zrozeslán do terénu ještě za jeho života. Dále bude potřebí podle Kellnera zpracovat dialektologicky Opavsko, Místecko a Ostravsko. Poznáváme tu, že se v této oblasti pracovní plán Kellnerův začal už realizovat. Tak nářečí středního Opavska zpracoval jeho žák Arnošt Lamprecht (práce vyšla ve Státním pedagogickém nakladatelství v Praze 1953) a nářečí Místecka jiný jeho žák Dušan Šlosar. Vyvrcholením všech bádání synchronických na Slezsku má být Jazykový atlas lašský. Hlavním úkolem historické bádání je podle Kellnera rekonstruovat lašský nářeční vývoj, určit staré hranice polštiny a češtiny, zjistit působení češtiny jako jazyka kulturního a úředního na místní nářečí a j.

S opravdovým vědeckým zánícením přistupoval Kellner za pomoci svých žáků ke sbírání nářečního materiálu na Opavsku, Místecku, Vsetínsku, Valašskokloboucku a j. Nově sebráný jazykový materiál z těchto oblastí podnítil ho k jazykové zeměpisným studiím. Po úvodní theoretické stati o významu jazykového zeměpisu (viz č. 53) vydal z bohatě připravené serie článků pouze první stať, týkající se jazykového zeměpisu Opavska (viz č. 58), v níž pojednává o úzení *é* v *í* (*i*) a o t. zv. přičískání, t. j. splývání sykavkových řad. V připravovaných člancích chtěl podat výsledky soustavného zkoumání zeměpisného rozsahu důležitějších nářečních jevů opavských. Jejich historická interpretace měla být předmětem dalších zvláštních studií.

Vedle lašských nářečí věnoval Kellner nemenší pozornost zkoumání nářečí moravskoslovenských. V článku o hodslavickém nářečí (viz č. 39) všímá si mluvy Hodslavic, rodiště Fr. Palackého, které náleží podle výsledků dnešního nářečního bádání do nářeční oblasti moravskoslovenské. Na podkladě podrobného zkoumání dnešního vnitřního složení hodslavické mluvy zjišťuje, že hodslavický úsek, třebaš není tak zcela jednotný, tvoří samostatnou nářeční skupinu od skupiny starojické ostře odlišnou. Se zřením k dnešnímu nářečnímu stavu náleží tedy hodslavické nářečí k nářečím přechodným. Otázka o vzniku této přechodnosti ovšem čeká ještě na své rozřešení. Kellner se domnívá, že Hodslavicko náleželo od původu k nářeční oblasti lašské. Konečné slovo tu bude možno však říci teprve tehdy, až bude podrobně známo historické osídlení celé jičínské oblasti.

Vrcholným vědeckým dílem Kellnerovým jsou jeho Východolašská nářečí, která vyšla v letech 1946 a 1949 v Brně jako třetí a čtvrtý svazek publikací dialektologické komise při Matici moravské (viz č. 20 a 44). Pro nezvyklý název východolašská nářečí místo běžného názvu nářečí těšínská se rozhodl Kellner proto, že se první díl začal sázet za fašistické okupace, kdy ovšem nemohlo být v textu slovo „polský“ ani „těšínský“. Proto tu užil raději názvu neutrálního, opodstatněného však zřeteli jazykovými. Nářečimi východolašskými označuje nářečí na Bohumínsku, Fryštátsku, Jablunkovsku a v okolí Karviné a Těšína. V prvním díle podává úplný obraz gramatického systému nářečí, který doložil pečlivě utříděným materiálem. V duchu nových jazykovědných metod lokalizuje přesně jednotlivé jazykové jevy a tím vymezuje jejich geografické rozšíření. — V druhém díle podává obecnou charakteristiku východolašských nářečí a jejich klasifikaci. Rozlišuje tu celkem tři základní skupiny: jablunkovskou, těšínskou a fryštátskou. V rámci těchto tří nářečních typů zaujímá

samostatné místo Bohumínsko, skupina nýdecká a město Jablunkov. Na západě ke skupině těšínské a fryštátské připojuje pak Kellner přechodný okrajový pás česko-východolašský. Při vymezení nesnadné nářeční hranice východolašské ztotožňuje se s Boh. Havránkem (Čs. vlastivěda, III. sv., 1935, 212) a správně zdůrazňuje, že není ostrá, nýbrž stupňovitá. Tento předěl mezi jazykovou oblastí českou a polskou nelze brát za hranici národního uvědomění tamějšího obyvatelstva. Východolašská nářečí považuje Kellner za přechodná nářečí polsko-česká, nikoli za polská. Slovníkově pak náleží tato nářečí do nářečního souboru slezskomoravskoslovenského. Pokud jde o původ a vývoj východolašských nářečí, dokazuje Kellner na podkladě jazykových faktů a historického materiálu, že oblast východolašských nářečí i západní Čadecko náležely od původu k jazykovému souboru českému a slovenskému. — Druhý díl knihy je doplněn jednak nářečními ukázkami a slovníkem, který zachycuje hlavní jádro slovního pokladu východolašského, jednak pěti nářečními mapkami.

Kellnerovy důmyslné závěry, uplatněné v druhém dílu Východolašských nářečí, nebudou jistě posledním slovem v řešení této neobyčejně složité otázky. Nelze pochybovat o tom, že se znovu stanou předmětem nových jazykovědných bádání, ale i když budoucí práce a studie přinesou v lecčems některé opravy, zůstane Kellnerovi trvalá zásluha v tom, že tak průbojně a pronikavě zasáhl do složitých problémů týkajících se původu a vývoje východolašských nářečí na západním Těšínsku.

K slovníku Východolašských nářečí napsal Kellner i doplňující studii (viz č. 28). K východolašské oblasti se vrátil znovu v článku týkajícím se fonologie slezskopolských nářečí na Těšínsku (viz č. 38), v němž se snaží vymeziť povahu slezskopolského *h*. Z rozboru nářečního materiálu tu vyplývá, že *h* je ve většině těšínských nářečí slezskopolského typu samostatným fonémem. Ve shodě s nářeční oblastí československou je ústrojnou součástí těšínského jazykového systému.

Problematicke vztahu češtiny a slovenštiny k ostatním slovanským jazykům věnoval Kellner jeden článek (viz č. 27). V něm ukazuje, že území vzájemného prolínání češtiny a polštiny je daleko rozsáhlejší než území prolínání slovenštiny a češtiny. Hlavní příčinu vidí v přirozeném styku obyvatelstva. V závěru článku vykládá se jednotného hlediska jazykové mísení a přechodné jevy na jazykovém území Slezska, Čadecka a východního Slovenska. Vrcholem studií v oblasti jazykového mísení je Kellnerova stať o problematice pomezních jazyků (viz č. 62). V této studii se snaží autor dobrat se jasného řešení v problematice vývoje nářečí a národního jazyka, vztahů a vzájemného působení jazyků těsně příbuzných, jazykového mísení atd. Po kritickém zhodnocení starších názorů. Schuchardtových, Maleckého a j. na otázku jazykového mísení řeší tuto složitou problematiku jako vyzrálý theoretik, vycházející z empirické zkušenosti a znalosti nářečních faktů. Správně zde rozlišuje jednotlivé stupně jazykového mísení a zdůrazňuje, že v teorii jazykového mísení nelze zacházet příliš daleko. Na konkrétním jazykovém materiálu ukazuje, že při procesu jazykového mísení nevzniká nikdy pochybnost o tom, k jakému jazykovému typu jazyk (nářečí) mísením vznikly náleží. To platí i o t. zv. přechodných nářečích. Kellnerem bohatě snesená fakta jazykové skutečnosti potvrzují v plné míře Stalinovu poučku o tom, že mísení nedává nikdy nějaký nový, třetí jazyk, nýbrž zachovává jeden z jazyků a umožňuje mu dále se vyvíjet podle vnitřních zákonů jeho vývoje. — Dalším vyzrálým dílem Kellnerovým je jeho Úvod do dialektologie (viz č. 63), který vyjde v roce 1954. Kellner tu pojednává nejen o předmětu dialektologie, o metodách dialektologické práce a o úkolech dialektologických bádání a j., ale řeší zde též obecně jazykovědné otázky. Po vymezení poměru nářečí a národního jazyka s hlediska synchronického a historického všímá si jednotlivých druhů nářečí, objasňuje vznik hranic nářečí i potřebu historické interpretace dnešních nářečních hranic v jazykových atlasech. Oceňuje tu dále význam jazykového zeměpisu a dotýká se vzájemného poměru nářečí a jazyka spisovného, nářečí a umělecké vrstvy spisovného jazyka, nářečních prvků ve staré češtině atd. Pro předčasnou smrt nemohl už vypracovat druhou část Úvodu, v níž chtěl podrobněji osvětlit vývoj českého národního jazyka.

Šíři vědeckých zájmů Kellnerových doplňuje početná řada referátů a recenzií, v nichž se nespokojoval jenom pouhým referováním, nýbrž mnohdy nastiňoval nové úkoly, jindy zase materiál recenzovaných knih doplňoval materiálem vlastním. V bystrých posudcích reagoval nejen na současná jazykovědná díla, týkající se nářečí a spisovného jazyka, ale i na ostatní práce jazykovědné slovenské.

Předčasná smrt zabránila Kellnerovi realizovat veliké plány, k jejichž uskutečnění se chystal v nejbližších letech. Vydání velkého lašského slovníku a nového historického materiálu ze Slezska, účast na přípravách českého jazykového atlasu, syntetické zpracování celé jazykové oblasti slezské a východomoravské a j. (viz Kellnerovu

programovou studii v 1. ročníku tohoto Sborníku, č. 59), to jsou úkoly, které čekají zčásti na jeho žáky, jejichž povinností je pokračovat v nedokončeném díle. Kellner byl konstruktivní vědec, bojující vždy a neohroženě za věc vědecké a společenské pravdy (viz č. 55) a přitom hluboce lidský, skromný a obětavý. Všichni, kdož měli možnost stýkat se s ním na pracovišti i v soukromí, zachovají jeho jméno ve vděčné paměti.

Josef Skulína

Soupis prací Adolfa Kellnera

1932

- Za zemřelým prof. Dr. Jos. Vírou († 8. 3. 1931). Výroční zpráva I. státního reál. gymnasia v Brně, na Poříčí 31, škol. rok 1931/32. Str. 1—3. 1a
- Příspěvek k bližšímu poznání lučivňanského nářečí. Bratislava VI (1932), 467—489. 1b
- Ref.: V. Hájek z Libočan, Kronika česká I—III (vyd. Flajšhans). Časopis Mat. mor. 56 (1932), 222—223. 2
- Ref.: Dr. Ant. Profous, Nové pokroky ve zkoumání našich jmen místních. Časopis Mat. mor. 56 (1932), 311. 3

1933

- Ref.: Ján Stanislav, Liptovské nářečia. Naše věda XIV (1933), 145—151. 4

1934

- Ref.: B. Horák—A. Profous, Název Slezsko. Časopis Mat. mor. 58 (1934), 436. 5
- Ref.: V. Hájek z Libočan, Kronika česká IV (vyd. Flajšhans). Časopis Mat. mor. 58 (1934), 456—458. 6

1935

- Příspěvek k jazykové charakteristice Plavnice. Sborník Matice slovenskej XIII (1935), 73—88. 7

1936

- Nářeční ukázky z liptovsko-spišského pomezí. Sborník Matice sloven. XIV (1936), 201—208. 8
- Revise polského pravopisu. Slovo a slovesnost II (1936), 246—248. 9
- Ref.: T. Lehr-Splawiński—Iza Šaunová, Mluvnice jazyka českého. Slovo a slovesnost II (1936), 125—126. 10
- Ref.: Československá vlastivěda III. Jazyk. Časopis Mat. mor. 60 (1936), 365—375. 11

1937

- Zarys gramatyki języka czeskiego. (Úvod ke Slowniku polsko-serbochorwacko-czeskiemu itd.) Nakładem Zrzeszenia Słowiańskich kas Oszczędności. Zagreb 1937, I—XX. 12
- Ref.: Československá vlastivěda III. Doplnky. Časopis Mat. mor. 61 (1937), 82—87. 13

1938

- Nářečí severozápadního Šariše. Sborník Matice sloven. XVI—XVII (1938/39), 35—49. 14

1939

- Štramberské nářečí. Vyšlo ve sbírce Moravská a slezská nářečí, sv. I, Brno 1939, VII+126. — Několik poznámek k dílu M. Mateckého a K. Nitsche „Atlas językowy polskiego Podkarpacia“. Slavia XVII (1939), 73—81. — Zpráva o studiu polských a slovenskopolských nářečí v okrese Čadca r. 1938 (1939, Carpatia I, sv. 2. řada A, duchovédná). 15

1940

- K charakteristice čadeckých nářečí. Dinguistica slovaca I/II Bratislava (1939/40), 220—229. 16
- Polské nářeční ukázky ze Spiše. Sborník matice sloven. XVIII (1940), 98—102. 17

1941

Nářečí širšího Ostravska. Sborník Od Ostravice k Radhošti (Moravská Ostrava 1941), 48—62. 18

1945

Ref.: Paul Diels, Von der tschechisch-polnischen Sprachgrenze. Slezský sborník 43 (1945), 161—162. 19

1946

Nářečí východolašská I. Vyšlo ve sbírce Moravská a slezská nářečí sv. III, Brno 1946, XXIV—255. 20

Slezsko po stránce jazykové. Vyšlo ve sborníku Slezsko, český stát a česká kultura. Opava 1946, 92—113. 21

Jazykové poměry v levém horním Poodří. Vyšlo ve sborníku Naše země — náš lid, Opava 1946, 75—94. 22

O kladském nářečí. Vyšehrad I, č. 38—39, 6—7. 23

Dnešní stav bádání o moravské laštíně. Vlastivědný věstník moravský I (1946), 19. 24

Ref.: Fr. Horečka, Nářečí na Frenštátsku. — St. Petřík, Zur Satzintonation der mährisch-schlesischen Mundarten. — Věra Mazlová, Systém hanáckých samohlásek. Časopis Mat. mor. 66 (1946), 220—226. 25

Ref.: Wit. Taszycki, Słowiańskie nazwy miejscowe. Listy filologicke 70 (1946), 250—253. 26

1947

Dialektické prolínání češtiny a slovenštiny se slovanskými jazyky. Vyšlo ve sborníku Slovanství v českém národním životě, Brno 1947, 133—150. 27

K slovníkovému rozruznění východolašských nářečí. Slezský sborník 45 (1947), 41—46. 28

Ref.: Čeština a polština. Svobodné noviny 26. 10. 1947. 29

Ref.: Feliks Steuer, Narzeczce baborowskie. Slezský sborník 45 (1947), 262—264. 30

Ref.: Reinhold Olesch, Die slavischen Dialekte Oberschlesiens. Slezský sborník 45 (1947), 264—265. 31

Ref.: Fr. Horečka, Nářečí na Frenštátsku. Slezský sborník 45 (1947), 265—266. 32

Ref.: Nová učebnice polštiny. (M. Kolaja, Mluvnice a cvičebnice jazyka polského.) Lidové noviny 13. 12. 1947. 33

Ref.: Nová učebnice polštiny. (Fr. Karas, Učme se polsky.) Slovo a slovesnost X (1947), 124—126. 34

Ref.: L. Novák, Stopy nepřehlasovaného praslovanského o v opavském nářečí. Naše věda XXV (1947), 53—54. 35

1948

K palatalisaci v čadeckých nářečích. Linguistica slovaci IV—VI (1946/48), 134—144. 36

František Trávníček šedesátníkem. Lidové noviny 17. 8. 1948. 37

Příspěvek k fonologii slezskopolských nářečí na Těšínsku. Recueil linguistique de Bratislava I (1948), 191—197. 38

Hodslavské nářečí. Vyšlo ve sborníku Palackého rodná obec Hodslavice 1948, 205—211. 39

Vědecké dílo prof. dr. Františka Trávníčka. Vyšlo ve sborníku Pocta Fr. Trávníčkovi a F. Wollmanovi. Brno 1948, 9—38. 40

Soupis prací Františka Trávníčka za léta 1938—1948. Vyšlo v témž sborníku, 483—535. 41

Ref.: Významný dar české jazykovědě. (Fr. Trávníček, Mluvnice spisovné češtiny.) Lidové noviny 23. 4. 1948. 42

K referátu o Východolašských nářečích. (Odpověď V. Mazlové.) Časopis pro moderní filologii XXXI (1948), 148—151. 43

1949

Východolašská nářečí II. Vyšlo ve sbírce Moravská a slezská nářečí, sv. IV, Brno 1949, XII+336. 44

1950

Stav a úkoly české jazykovědy na Slezsku. Opava 1950, 30. 45

- Odras života slezského lidu v jazyce. (Dotazník.) 36. — Lexikální dotazník pro nářečí severovýchodní Moravy. (Dotazník.) 36. 46
 Nářečí na Hlučínsku. Český lid V (1950), 39—42. 47
 Odras života slezského lidu v jazyce. Naše řeč 34 (1950), 107—109. 48
 Nářeční výzkum Valašska. Vyšlo v časopise Naše Valašsko XIII (1950), 5—6. 49
 Ref.: Fr. Trávníček, Mluvnice spisovné češtiny I—II. Listy filologické 74 (1950), 133—138. 50
 Ref.: Jar. Bělič, Hláškosloví obce Nechvalína u Kyjova. Časopis Mat. mor., 69 (1950), 194. 51
 Ref.: Václav Davídek, O názvech a jménech Těšínska. Vydal Slezský studijní ústav v Opavě. Opava 1949, 143. Slezský sborník 48 (1950), 377—380. — Dotazník pro nářečí valašská (hektografovaný). 52

1951

- Jazykový zeměpis a jeho význam pro studium vývoje jazyka. Slezský sborník 49 (1951), 55—61. 53
 Charakteristika frýdlantského nářečí. Předmluva k Slovníku nářečí frýdlantského od Jos. Malého. Radostná země I (1951), 88—89. 54
 Aby bylo jasno. Slezský sborník 49 (1951), 548—565. 55
 Ref.: Nowe przyspiewki k otazce czesko-polskich wzťahů v minulosti. St. Urbańczyk, Z dawnych stosunków językowych polsko-czeskich I. Biblia Królowej Zofii a staroruskie przekłady Pisma św. — Lehr—Splawiński, K. Piwarski, Z. Wojciechowski: Polska Czechy. Slavia XX (1950—1951), 94—100. 56
 Ref.: Na okraj nových polských prací o jazykovém pohraničí polsko-českém na Hlubčicku a Ratibořsku. (K. Dejna, Z najnowszej dialektologii śląskiej. Język Polski XXIX, 1949, 206—215. — Týž, Pogranicze językowe śląsko-morawskie. Sprawozdania z czynności i posiedzen łódzkiego Towarzystwa Naukowego, rok III, Nr. 2, 8—14. Łódź 1950.) Slezský sborník, 49 (1951), 243—252. — Dotazník pro výzkum moravské laštiny a nářečí pomezních (hektografovaný). 57

1952

- K opavskému jazykovému zeměpisu. Slezský sborník 50 (1952), 103—112. 58
 Dialektologická bádání na brněnské filosofické fakultě. Sborník prací filosofické fakulty brněnské university I (1952), 169—176. — Dotazník pro nářečí hanácká (spoluautoři Jar. Bělič, Al. Gregor, Fr. Kopečný, Fr. Svěrák). Vydal ÚJČ ČSAV. 59

1953

- Dotazník pro česká nářečí lašská. Vydal Ústav pro jazyk český Čs. akademie věd. 60
 Vážný jako dialektolog. Naše řeč XXXVI (1953), 75—80. 61
 K problematice pomezních jazyků mezi jazyky slovanskými ve světle thesís Stalinových. Slavia 21 (1953), 214—229. 62

1954

- Úvod do dialektologie. Vyjde ve Státním pedagogickém nakladatelství. 63
 K otázce historického formování jazykových hranic. Vyšlo ve sborníku Studie a práce linguistické I, věnovaném akad. Boh. Havránkovi k šedesátým narozeninám. Str. 371—327. 64

Sestavili Josef Skulina a Marie Zdráhalová